

“เปรี๊ยะ” ดนตรีชาติพันธุ์ลัวะ : บ้านสบมาง อ.บ่อเกลือ จ.น่าน

อัศวิน นาคี

บทนำ

การเรียนการสอน ที่มีคุณภาพต้องมีกิจกรรมที่รองรับอย่างเหมาะสม การเชื่อมโยงทางความคิดความสอดคล้องในเนื้อหาวิชาเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้สอน พึงตระหนักและสามารถจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนคือปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จ

การลงพื้นที่เพื่อศึกษาข้อมูลแท้จริง เป็นกิจกรรมที่จำเป็นสำหรับวิชา ที่เกี่ยวเนื่องกับ ศิลปะการแสดงดนตรีที่เชื่อมกับสังคมมนุษย์ โดยเฉพาะสังคมที่อยู่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เพื่อการสืบหาข้อมูลทางดนตรีที่มีตัวตนอยู่อย่างแท้จริง ในวันที่ 15 – 18 กุมภาพันธ์ 2557 ที่ผ่านมา นักศึกษาระดับปริญญาโท และปริญญาเอก สาขาดุริยางคศิลป์ (รายวิชา สมมนา ดนตรีชาติพันธุ์) คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้จัดกิจกรรมการเก็บข้อมูลภาคสนามงานดนตรีชาติพันธุ์ ขึ้น โดยมีเป้าหมายการเก็บข้อมูล ที่ จังหวัดเชียงใหม่ ดนตรีล้านนา สะล้อ, ซอ, ซึง จังหวัดน่าน ดนตรีชาวไทลื้อ, ดนตรีชาวลัวะ, และ การขับซอ ซึ่งประสบความสำเร็จได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ และผู้เขียนได้สนใจ ในประเด็น ดนตรีลัวะ ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่อยู่ขอบชายแดนจังหวัดน่านติดกับประเทศ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประเด็นที่ศึกษา ได้แก่ ประวัติประเพณี ความเป็นมา บริบทอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

จังหวัดน่าน

จังหวัดน่านมีสภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาบริเวณชายแดนด้านเหนือและตะวันออกเป็นรอยต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีภูเขาในเขตอำเภอบ่อเกลือ เป็นยอดเขาที่สูงที่สุดในจังหวัด คือมีความสูงถึง 2,079 เมตร และมีดอยภูคาในเขตอำเภอปัว เป็นยอดเขาที่สำคัญของจังหวัด มีความสูง 1,980 เมตร ส่วนพื้นที่ราบจะอยู่บริเวณตอนกลางของจังหวัด และตามลุ่มน้ำต่างๆ แหล่งน้ำที่สำคัญของจังหวัดคือแม่น้ำน่าน ซึ่งมีต้นกำเนิดทางตอนเหนือของจังหวัด แล้วไหลลงไปยังเขื่อนสิริกิติ์ในจังหวัดอุตรดิตถ์ และบรรจบกับแม่น้ำปิงที่จังหวัดนครสวรรค์ เป็นแม่น้ำเจ้าพระยา

จังหวัดน่าน ตั้งอยู่ติดกับชายแดนทางด้านทิศตะวันออกของภาคเหนือตอนบน ติดกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีพื้นที่ 11,472.076 ตารางกิโลเมตร อาณาเขตโดยรอบของจังหวัดน่าน **ทิศเหนือ** ได้แก่ อำเภอเชียงกลาง อำเภอปัว มีอำเภอทุ่งช้าง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ อำเภอบ่อเกลือ ที่มีพื้นที่ติดต่อกับเขตเศรษฐกิจพิเศษ เชียงฮ่อน - หงสา (สปป.ลาว) **ทิศตะวันออก** อำเภอภูเพียง อำเภอสันติสุข โดยมีอำเภอแม่จริม อำเภอเวียงสา มีพื้นที่ติดต่อกับแขวงไชยบุรี (สปป.ลาว) **ทิศใต้** อำเภอนาน้อย อำเภอนาหมื่น มีพื้นที่ติดต่อกับจังหวัดอุตรดิตถ์ อำเภอนาน้อย มีพื้นที่ติดต่อกับจังหวัดแพร่ อำเภอเวียงสา มีพื้นที่ติดต่อกับจังหวัดแพร่ **ทิศตะวันตก** ประทับด้วย อำเภอบ้านหลวง มีพื้นที่ติดต่อกับอำเภอเชียงม่วนจังหวัดพะเยา อำเภอท่าวังผา มีพื้นที่ติดกับอำเภอปง จังหวัดพะเยา อำเภอสองแคว มีพื้นที่ติดต่อกับอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา นอกจากนี้ แล้ว **ทิศเหนือ และทิศ**

ตะวันออก มีอาณาเขตติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นระยะทางประมาณ 227 กิโลเมตร น่าน มีพื้นที่กว้างใหญ่ พื้นที่เต็มไปด้วยภูเขาสูงสลับซับซ้อน ทั้งกลุ่มประชากรจึงมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ลัวะ คือ อีก หนึ่งกลุ่มที่มีความสำคัญ

“ลัวะ” ที่มา ประวัติศาสตร์ ชาติพันธุ์

ผู้เขียนอธิบายว่าภาษาของลัวะอาจจะถูกเรียกว่า "ภาษาถิ่น" (Thin) หรือ "มาล" โดยนักภาษาศาสตร์อาซิพอย่าง Lebar (1964) และจัดให้อยู่ในตระกูลออสโตรเอเชียติก (Austroasiatic) สาขาย่อยมอญ-เขมร ที่เรียกว่าขมุอิด (khmuic) แต่ผู้เขียนขอเรียกว่า "ภาษาลัวะ" ตามที่เจ้าของภาษาเรียก คำว่า “ลัวะ” มีที่มาจากคำว่า “ละว้า” ซึ่งเป็นกลุ่มชนที่มีอารยธรรมในสมัยบรรพกาล ควบคู่ไปกับยุคสมัยประวัติศาสตร์คนไทย ซึ่งจาก ชลธิรา สัตยาวัฒนา (2530 : 90) อธิบายว่า “ชาวลัวะ หรือ ละว้า มีรกรากอยู่ในดินแดนล้านนาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ (ก่อนพญามังรายสร้างเมืองเชียงใหม่)” ชาวลัวะ มีกลุ่มย่อยทางชาติพันธุ์อีกมากมาย ด้วย การดำรงชีพในอดีตที่ต่างหมู่บ้านต่างเป็นเอกเทศมีความห่างไกลเรื่องของภาษาจึงมีแตกต่างกันบ้างเล็กน้อยศัพท์บางคำใช้ร่วมกันบางคำไม่เหมือนกัน ใน อำเภอปอเกลือ มีชาวลัวะ อยู่สองกลุ่ม คือ กลุ่มลัวะดอกแดง และ กลุ่มลัวะสะโหลด โดยอุปนิสัยที่รักอิสระ และชื่อสัตว์นี้ จึงถูกกลุ่มประชากรอื่นๆที่ย้ายเข้ามาเอาเปรียบขูดรีดเสมอ ด้วยเหตุผลทางการผลิตอาหารที่ด้อยกว่า กลุ่มผู้ยวน และ ม้ง จึงจำต้องอพยพหลบซ่อนย้ายหมู่บ้านขึ้นมาบนยอดดอย โดยมีปัจจัยสำคัญอีกประการในการโยกย้ายครั้งใหญ่คือ คำทำนายของหมอผี ซึ่งรุ่นปู่ย่าตาทวดนั้นมาจากที่ราบที่อาจจะเมืองอื่น ที่สามารถเดินทางกันได้ ชลธิรา สัตยาวัฒนา (2530 : 148)

ระบบสังคม “ลัวะ” เมืองน่าน

การใช้ชีวิตดำรงชีพของชาว ลัวะ เป็นไปอย่างพึ่งพาอาศัยธรรมชาติ และเชื่อในเรื่อง “ผี” ซึ่งมีลักษณะแบบ บรรพกาล พบการดำเนินการพัฒนาระบบชีวิตและสังคมยังคงเช่นเดิม อดีตเป็นอย่างไรปัจจุบันยังคงสภาพมิได้เปลี่ยนแปลงมากนัก ทางภาครัฐ ได้เข้ามาพัฒนาการคมนาคม พัฒนาการสาธารณสุข การศึกษา จึงทำให้ชาวลัวะที่อยู่ยัง พื้นราบ (ในชอกเขาบริเวณรอยต่อ ภู ต่อ ภู พบในท่าเลที่ตั้ง สถานีราชการอำเภอปอเกลือ) มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีการศึกษาให้กับเยาวชนในชั้นพื้นฐาน และบุตรหลานบางคนที่มีเงินสามารถส่งเข้าเรียนในสถาบันศึกษาชั้นสูงในเมืองใหญ่ได้ (ไม่มากนัก)

ชาว ลัวะ มีระบบสังคมที่มีกรอบกำหนดไว้ชัดเจน อยู่ในฐานรากวัฒนธรรมมายาวนาน ได้แก่ 1. ชนสะมัง (ชนชั้นเจ้า) 2. ชนชั้นลาม (ชนชั้นขุนนาง) 3. ชนชั้น โกพิต (ชนชั้นหมอผี) 4. ชนชั้นสามัญ ซึ่งในปัจจุบันบทบาททางด้านชนชั้นได้เลือนหายไปบ้าง ด้วยสภาพแวดล้อมของโลกเปลี่ยนผันไปตามกาลเวลา กระนั้น ชนชั้นที่ยังคงดำรงอยู่ควบคู่กับการเปลี่ยนแปลงของสังคม คือ ชนชั้น โกพิต (หมอผี) ซึ่งยังคงมีบทบาทอย่างสำคัญยิ่ง ด้วยชาวลัวะ ไม่ได้นับถือในศาสนาพุทธ และ พรหมณ์ หากแต่ฝังรากลึกในอารยธรรมนับถือผีต่างๆ จากกิจกรรมต่างๆ ที่เชื่อมโยงกับการดำรงชีพรวมถึงกิจกรรมด้านประเพณีวัฒนธรรม

การเกิด

วิธีการคลอดลูกของชาวลัวะมีวิธีที่คล้ายกับคนที่ราบในสมัยอดีต ที่แฝงด้วยความเชื่อเรื่องการปลดปล่อยจากการรบกวนของผีทั้งหลาย ในกิจกรรมพบหมอดำแย (ผู้หญิงเฒ่า ที่มีความสามารถในการทำคลอด) ซึ่งหลังจากทารก คลอดออกมา โดยการรับของกระดังใบใหญ่ ผู้เป็นพ่อ จะทำการตดสะดือทารกด้วยไม้ไผ่ที่เหลาให้คม ด้วยความเชื่อเรื่องความสะอาดของไม้ไผ่เป็นเครื่องมือที่สะอาดบริสุทธิ์ไม่ติดเชื้ออื่นๆ จากนั้นผู้เฒ่าผู้แก่ (หมอดำแย) จะทำการมัดสะดือและนำทารกไปล้างเนื้อตัวให้สะอาดโดยน้ำอุ่นที่ต้มไว้ ในระหว่างการ

ทำคลอดนั้นผู้ที่มีบทบาท ที่สำคัญอีกคนซึ่งในอดีตขาดไม่ได้ คือ หมอผี ซึ่งทำหน้าที่ร้ายคาถาภาษาลัวะ เป็นคำสวดมิให้ผีป่าผีต่างๆ อย่าได้มารบกวนทำร้ายทารก และผู้เป็นแม่ ลักษณะการคลอดของชาวลัวะคือ แม่อยู่ในท่านั่งยองเข้า โดยมีอนันยัดผ้าที่มัดไว้กับเชือกบ้าน เพื่อช่วยในการออกแรงเบ่ง สิ่งตอบแทนให้กับหมอตำแยและหมอผี คือ ไก่ เป็นจำนวนเท่าคนที่มาช่วย หรือ มีวิธีการแบ่งตามความเหมาะสมในฐานะของครอบครัวนั้นๆ

การตาย

ชาวลัวะมีลักษณะนิสัยที่กลัวคนตาย และไม่ชอบเรื่องการทำศพนัก นอกจากจะจำเป็นจริงๆ เช่น เครื่องอุปการะศพ ดังนั้นในพิธีศพจึงมีคนเข้าร่วมไม่มากนัก การปฏิบัติก็ไม่แตกต่างกับคนในชาติพันธุ์อื่นๆ มากนัก คือกระบวนการดังนี้

1. อาบน้ำศพ แต่งกายด้วยเสื้อผ้าด้วยชุดที่ดีที่สุดเท่าที่มี ผู้ตายถูกพันด้วยสาด ขนาดใหญ่เนื้อหยาบ มัดปิดหัวและท้ายให้มิดชิดเหนียวแน่น ใช้ไม้สอดกลาง เพื่อเป็นคานหาบศพไปฝัง

2. การฝังศพ จะหันหัวผู้ตายไปทางทิศเหนือ โดยมีญาติ หรือผู้ได้รับการว่าจ้าง ขุดหลุมศพเตรียมไว้บนเนินเขา ซึ่งต้องอยู่ห่างจากเส้นทางรถสัญจรไปมาของผู้คน โดยขนาดของหลุมมีความกว้างและลึกด้วยจุดประสงค์เพื่อมิให้มีกลิ่นศพผุดออกมาจากหลุมและเพื่อมิให้สัตว์ป่าคุ้ยขึ้นมา สัญลักษณ์ที่ใช้วางบนหัวและเท้า บนหลุมที่กลบด้วยดินและหิน เรียกว่า “ตาแหลว” ทำด้วยไม้ไผ่ด้วยวิธีการสาน นอกจากนี้แล้วยังอาหารเครื่องเซ่นต่างๆ วางไว้ จุดสังเกตในการจดจำหลุมศพของญาติ คือ สภาพแวดล้อมบริเวณนั้นประกอบด้วยอะไรบ้าง เช่นต้นไม้ที่อยู่ใกล้

3. การเลือกที่ฝังศพ ทำโดยการเสี่ยงทายจากหมอผี โดย การโยนไข่มุกรไปตรงจุดใดก็ตาม หากไข่มุกรไม่แตกก็ไม่สามารถทำการฝังได้ก็โยนไปในทิศทางอื่นจนกว่าไข่มุกรแตกจึงสรุปได้ว่าที่นั้นไม่มีผีเป็นเจ้าที่สามารถฝังได้

4. ธรรมเนียมปฏิบัติ ฝ่ายหญิงในหมู่บ้าน

เมื่อรู้ข่าวว่ามีคนเสียชีวิตในหมู่บ้านจักทำการแต่งกายด้วยชุดที่สวยงามกว่าปกติเหมือนกับชุดที่ไปฉลองงานกิจกรรมการละเล่น อื่นๆ แต่จักทำหน้าที่ร้องไห้โดยสำเนียงที่โหยหวนทั้งหมู่บ้านแม้บางคนจะไม่มีน้ำตา ก็ต้องแสดงกริยาเศร้าโศกและเปล่งเสียงที่โหยหวนนี้ออกมาทั้งหมู่บ้านจนกว่าจะทำการฝังศพเรียบร้อยแล้ว ธรรมเนียมเช่นนี้คล้ายกับวัฒนธรรมทางภูมิภาคอุษาคเนย์ที่มีอยู่ทั่วไป คนไทยเรียก “นางร้องไห้” คนมอญเรียก “มอญร้องไห้” คนจีนยังมีประเพณีนี้เช่นกัน

การแต่งงาน

ประเพณีนี้มีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ด้วยวิถีทางธรรมชาติ ที่สืบลูกหลานเผ่าพันธุ์ไว้โดยธรรมเนียมที่ปกติวิสัยของสังคมชาวลัวะคือการให้ หญิงมีความเป็นใหญ่ในบ้านผู้หญิงมีหน้าที่จัดการระบบเรื่องเศรษฐกิจ การค้าขาย การดำรงชีวิตการจ้ดแจงชีวิตให้ทนายทในบ้าน โดยฝ่ายหญิงสามารถแสดงออกทางพฤติกรรมได้เต็มที่กว่าฝ่ายชาย ด้วยธรรมเนียมฝ่ายหญิงไปสู่ขอฝ่ายชายเป็นปัจจัยสนับสนุนในแนวคิดนี้ และลูกสาวคนโตเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการช่วยพ่อแม่ทำการผลิต เกษตรกรรม ในบ้านลูกคนสุดท้ายไม่ว่าชายหรือหญิงจักได้สมบัติและหน้าที่เลี้ยงดูพ่อแม่ เมื่อมีการแต่งงานกันโดยพิธีกรรมที่เป็นการแลกเปลี่ยนโดยสินสอดที่มี เช่นสัตว์เลี้ยงคาว, ไก่, แพะ พื้นที่ทำมาหากิน จักเป็นฝ่ายหญิงที่ได้มาจากพ่อแม่ ช่วยกันดูแลและทำการผลิตกันต่อไป มิได้เป็นเงินทอง เจกเช่นในปัจจุบันนี้ กรรมสิทธิ์ของลูกนั้นตกเป็นของแม่แต่เพียงผู้เดียวหากมีกรณีหย่าร้าง อย่างไรก็ตาม วิธีการครองคู่ของชาวลัวะนั้น ปฏิบัติแบบ ผัวเดียว เมียเดียว ในเวลาเดียวกันมาโดยตลอด

เครื่องดนตรี “เปรี๊ยะ”

เป็นเครื่องดนตรีที่จัดอยู่ในตระกูล เครื่องเคาะ ตัวเครื่องทำด้วยไม้ไผ่ เหยื่อ ขนาดกว้างยาวขึ้นอยู่กับการเล่นต้องการ โดยธรรมเนียมใช้เคาะ เพื่อสร้างเสียงที่ผู้เล่นต้องการ โดยธรรมเนียมใช้เคาะ เพื่อสร้าง

เสียงสร้างความบันเทิงความรู้สึกที่ไม่เจ็บเหงาในการเดินทางไปและกลับจากไปไร่ นอกจากนี้ยังมีการละเล่นระบำ “สะโหลด” ในช่วงที่ว่างเว้นจากการเก็บเกี่ยวผลผลิตซึ่งเป็นการเฉลิมฉลอง เต้นรำร่วม 7 วัน 7 คืน เพื่อร่วมสังสรรค์ฉลองกันดีจากการเหน็ดเหนื่อยในช่วงการผลิตที่ผ่านมา จากนั้นในวันสุดท้ายจะทำการพังฮ้านของเส้นฝี่ เพื่อนำมาแจกจ่ายกันกันอย่างสำราญ

รายละเอียดในเครื่องดนตรี ผู้เขียนได้ทำการแบ่งหัวข้อรายละเอียดกับ ผู้ร่วมงานภาคสนามนี้อีกท่าน คือ นายชัชวาล สร้อยกุดเรือ จะกล่าวถึงในบทต่อไปที่เกี่ยวข้องอย่างละเอียด

ศิลปิน “เปรี๊ยะ” ชาวลัวะ

นางนางบั้ง เครือมุกธิเบศร์ อายุ 56 ปี บ้านเลขที่ 134 หมู่ 5 ตำบลภูฟ้า อำเภอบ่อเกลือ จ.น่าน
นางเตือน บุญอินทร์ อายุ 51 ปี บ้านเลขที่ 120 หมู่ 5 ตำบลภูฟ้า อำเภอบ่อเกลือ จ.น่าน

การวิเคราะห์เพลง

จากการเก็บข้อมูลใน วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2557 ณ โรงเรียนบ้านสบเมิง สังกัดสพฐ.น่าน เขต 2 โดยกลุ่มคณาจารย์ และวิทยากรพื้นที่ ทำให้ผู้เขียนได้ข้อเพลง 5 เพลง ซึ่งผู้เขียนได้ทำตัวอย่างการวิเคราะห์ 1 เพลง โดยวิธีการกำหนดประเด็นที่ ศึกษาดังนี้

1. สังคีตลักษณ์ (Form)

2. ทำนอง (Melody)

2.1 ทำนอง(Melody)

การแบ่งประโยค, ลักษณะการเคลื่อนที่ของทำนอง, โหมดยกลุ่มเสียง, เทคนิคการบรรเลง

บทบาทหน้าที่, ลักษณะเด่นที่เอื้อ

3. พื้นผิว (Texture)

Mono, Hetro, Polyphony

4. สีสิ้นเครื่องดนตรี

จุดเด่น, เทคนิคการบรรเลง

จากประเด็นที่นำมาศึกษาผู้เขียนได้ทำการบันทึกการแสดงดนตรี จากกลุ่มศิลปิน ซึ่งประกอบด้วยชาวบ้าน เพศหญิง สองท่าน รายชื่อใน หัวข้อ 4.1 ศิลปิน และคณะนักเรียน ชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ด้วยอิริยาบถทางการแสดงที่มีการเตรียมตัวมาเป็นอย่างดี เพื่อการระบำให้เข้าจังหวะการบรรเลง “พิ”

เพลง “คัลเปรี๊ยะ ลัวะ”

เป็นเพลงแรกที่ทำการบันทึก เป็นเพลงที่บรรเลงในงานรื่นเริง เน้นไปที่การบันเทิง ดนตรี “เปรี๊ยะ” ของชาว “ลัวะ” มีลักษณะ ที่อยู่ในขอบข่ายของเพลงพื้นบ้าน คือ มีทำนองที่สั้น วนซ้ำไปมาหลายรอบ เป็นการบรรเลงที่มุ่งเน้นในการสร้างทำนองจากกระสวนจังหวะ สอดคล้องแนวทางปฏิบัติของดนตรีพื้นบ้าน ว่า กำเนิดจากการบรรเลงเพื่อพิธีกรรม หรือกิจกรรมบางอย่างที่มุ่งเน้นให้ผู้คนมาร่วมสร้างหรือปฏิบัติกิจกรรมบางอย่างด้วยเป้าหมายเดียวกัน ดนตรีนั้นเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างสรรค์ ความรู้สึกนึกคิดดังกล่าว ดังนั้น พฤติกรรมการแสดงออกมาถึงการให้หมู่คนที่มาร่วมชุมนุมได้รับรู้ คือ พฤติกรรมในชั้นปฐมภูมิที่ได้รับการกระตุ้นอารมณ์จากเสียงดนตรี การปฏิบัติร่วมกัน รวมถึง อาหารการกิน ที่ช่วยส่งหนุนให้กิจกรรมนั้นมีความยาวนาน นานพอให้ผู้ร่วมได้เสพสุขดังกล่าวจนครบถ้วนประหนึ่งว่ารู้สึกระบายออกด้วยเหน็ดเหนื่อย ความเครียดได้หมดไป ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ดีใจเป็นส่วนใหญ่ รื่นเริง เป็นกิจที่ทุกสังคมชั้นต้องการพบและประสบมากกว่า กิจกรรมที่มีความเศร้าโศกเสียใจ ดังนั้นจึงไม่แปลกที่ ทำนองเพลงพื้นบ้าน ส่วนใหญ่ จะมีปฏิริยาที่ เร็ว สนุกสนาน สั้นๆ วนซ้ำไปมาหลายรอบ จำได้ง่ายและเพลิดเพลินจนระบำตามการแสดงออก เพลงนี้ มีห้องเพลง 30 ห้องเพลง มีความเร็วปานกลาง เพื่อสำหรับการรำประกอบด้วยลีลาที่ไม่ช้าและไม่เร็วจนเกินไป ด้วยกระสวนจังหวะ แบบ 2/4

1. สังเกตลักษณะ เป็น One part Form or A Form หมายถึง ทำนองที่มีลักษณะแบบท่อนเดียวลงจบ

The musical score consists of five systems, each with two staves labeled Pri I and Pri II. The key signature has two flats (B-flat and E-flat), and the time signature is 2/4. The first system includes a red box labeled 'Theam Pattern' over the first four measures of Pri I. Measure numbers 7, 14, 20, and 26 are indicated at the start of their respective systems. The score concludes with a double bar line and the marking 'rit.' below the Pri II staff.

ภาพที่ 1 โฉดเพลง “คัลเปรีหัลวะ” ที่มา ชัชวาล สร้อยกุดเรือ : 19 กุมภาพันธ์ 2557

จากการ ถอดเพลง (Transcription) พบ แนวเสียงเป็นสองแนวเสียง ซึ่ง แนวบนเป็นเครื่องที่มีเสียงต่ำ โดยลักษณะทางกายภาพที่ออกแบบมา โดย เสียงบนสร้างทำนองที่เดินทำนองคงที่ เป็น ในลักษณะเป็นชุด

จังหวะ ซึ่งเอื้อให้แนวทำนองล่างซึ่งบรรเลงในกลุ่มเสียงสูงสามารถ สร้างทำนองได้อย่างอิสระ (Free Movement) เพิ่มการเคลื่อนที่ที่นำองให้สนองต่อความรู้สึกเคลื่อนไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจากวิดีโอ พบผู้

บรรเลงในแนวที่สองจำต้องฟังการลงจังหวะที่เป็น จังหวะตก เพื่อให้บรรเลงได้อย่างลงจังหวะ

ประโยคเพลง เริ่มการบรรเลง(ประโยค) ที่ห้อง เริ่มต้น ถึงห้องที่ 16 จึงเป็นประโยคที่สอง โดยการแบ่ง จากการบรรเลงซ้ำ (Repeat and Develop) ในประโยค ที่ 1 แต่การบรรเลงซ้ำเช่นนี้ มิได้ทำการซ้ำทั้งหมด

สังคีตลักษณ์ ลักษณะการบรรเลงแบบ ท่อน เดียวลงจบ ทำนองสั้นๆ (Through pass form) บรรเลง โดยทำนองที่ไม่มาก บางครั้งพัฒนาทางด้านกระสวน จังหวะในกลุ่มเสียงเดิม

พิสัย อยู่ระหว่างเสียง Eb⁴ – Eb⁵ โดยทำนองที่1

บรรเลงในกลุ่มเสียง Eb – Ab (คู่4 เพอเพค) ส่วนทำนอง ที่2 บรรเลงอยู่ในกลุ่มเสียง 1 Octave แนวทำนองทั้ง สองบรรเลงโน้ตเพียง 5 เสียง คือ Eb, F, Ab Bb, C, คล้ายกลุ่มเสียง เพนทาโทนิค (Pentatonic) ของทำนอง เพลงดนตรีไทย โครงสร้าง C(Do), D(Re), E(Mi), G(Sol), A(La) และ กลุ่มทำนองนี้จัดอยู่ในกลุ่ม Ab Pentatonic Scale ซึ่งประกอบด้วย โน้ต เสียง Ab, Bb, C, Eb, F หรือ Do, Re, Mi, Sol, La กรณี Move Do

2. ทำนอง

ทำนองที่1 มีลักษณะ กระสวนจังหวะ บรรทัดบน ทำนองที่2 บรรเลงเหมือนการร้องบรรทัดล่างดังภาพ

ภาพที่ 2 ทำนองหลัก และทำนองรอง

จากภาพ พบ ทำนองที่1 ซึ่งอยู่บรรทัดบน คือ ทำนองที่บรรเลงต่อเนื่องในแบบ มุ่งเน้นที่การสร้างกระสวนจังหวะ เป็นสำคัญ ทำนองที่2 บรรเลงเป็นท่วงทำนองที่มีลีลา ประหนึ่งดังเป็นเอกในการบรรเลง

กลุ่มวลี (Motive) พบ 9 กลุ่มดังภาพ

ภาพที่2 ผังโน้ต กลุ่มวลี ที่มา อัครวิน นาดิ : 19 กุมภาพันธ์ 2557

จากภาพพบทำนองส่วนใหญ่เริ่มในจังหวะตก พบจังหวะยกเพียงกลุ่มเดียว ในบรรทัดที่สาม ทำนองที่ พบบ่อยครั้ง ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ คือ ทำนองแบบที่ 1 ซึ่งพัฒนาจากแบบนี้ไปยังแบบต่างๆ โดยมี ทำนองในแบบ

ที่ 1 เป็นทำนองที่เหมือนจังหวะให้กับเพลง ด้วยทำนองที่บรรเลงแบบในลีลา กระสรวนจังหวะคงที่

การเคลื่อนที่ทำนอง (Melodic Curve) ทำนองบน เริ่มที่เสียง Eb⁴ คงที่ไปอย่างต่อเนื่องในระดับเสียง Eb – Ab ส่วนทำนองบนเคลื่อนที่อย่างต่อเนื่อง ด้วยเสียง Eb⁵ ไหลระดับเสียงลงมาที่เสียง F ซึ่งเป็นเสียงที่ต่ำสุดในช่วงนั้น คือห้องที่ 13 ดังภาพตัวอย่าง

ภาพที่ 3 การเคลื่อนที่ทำนอง ที่มา อัครวิน นาดี : 19 กุมภาพันธ์ 2557

จากนั้นเสียงทำนองบน ยังคงดำเนินทำนองเช่นเดิม มีเพียงทำนองล่าง ที่เคลื่อนที่ขึ้นลง อยู่ในกลุ่มเสียงระหว่าง คู่ 4 เพอเฟค, คู่ 2 เมเจอร์, และ คู่ 3 ไมเนอร์ และเคลื่อนที่อยู่ในช่วงเสียง Bb⁵, Eb⁵ (เสียงสูงสุด), C⁵, F⁴ (เสียงต่ำสุด) และจบทำนองด้วยเสียง Eb⁴ จากการบรรเลงแนวบน ดังภาพตัวอย่าง

ภาพที่ 4 ขึ้นคู่เสียงและเสียงสูงสุด ต่ำสุด ที่มา อัครวิน นาดี : 19 กุมภาพันธ์ 2557

3. พื้นผิว

ลักษณะการบรรเลง สองทำนองแบบ Polyphony คือ มีแนวทำนองสองแต่ละแนวมีความสำคัญเท่าเทียมกัน

4. สีสัน

ด้วยลักษณะการบรรเลง สองเครื่องดนตรีที่มีความสำคัญเท่าเทียมกันไปอย่างพร้อมกัน พบเทคนิคการลัดจังหวะหรือสร้างจังหวะขัดกันเพื่อเป็นสีสันเท่าที่ สองเครื่องดนตรี หรือแม้กระทั่งการย้ายเสียงเดิมในจังหวะใหม่ สร้างความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง

สรุป

ทำนองของเพลง มีลักษณะที่เหมือนกับบทเพลงพื้นเมืองอื่นๆ คือ ทำนองสั้นบรรเลงแบบเดี่ยวลงจบ ไม่มีการแบ่งประโยคที่ชัดเจน ห้องเพลงทั้งหมด 30 ห้อง ในการบรรเลงเป็นไปในรูปแบบการดันทำนองจากทำนองหลัก ซึ่งคล้ายกับวิธีการพัฒนาทำนอง หรือขยายทำนองให้เชื่อมกับการลงจบใน วลีต่างๆ ช่วงเสียงอยู่ใน คู่แปด ด้วยทำนองขึ้นลงในระหว่างคู่ 2 เมเจอร์ 3 ไมเนอร์

และ 4 เพอเฟค โดยมีเสียงสูงสุดที่ โน้ต Eb⁵ และเสียงต่ำสุดที่โน้ต Eb⁴ เสียงเริ่มต้นและเสียงจบเป็นเสียงเดียวกัน วลี พบ 9 แบบ โดยการพัฒนาจากวลีที่ 1

นอกจากนี้ ยังพบกลุ่มทำนองบรรเลงซ้ำไปมาในเสียง 5 เสียง ได้แก่ Eb, F, Ab Bb, C, การบรรเลงสามารถบรรเลง 1 คน หรือหลายคนแล้วแต่โอกาส ส่วนใหญ่บรรเลงในงานรื่นเริงสังสรรค์ และใช้ประกอบการแสดงดนตรี การสืบทอด นั้นศิลปินได้สอนในโรงเรียนของหมู่บ้าน และนักเรียนและครู ได้ทำการฝึกฝนให้เชี่ยวชาญชำนาญ อย่างต่อเนื่อง

การวิเคราะห์ เพลงในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กรอบแนวคิดเพิ่มเติมในการประพันธ์เพลง และประโยชน์ทางด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง หวังในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จักเป็นประโยชน์ไม่มากนักสำหรับวิชาการดนตรี สืบไป

บรรณานุกรม

- กมล เกตุศิริ.2527. **เสียงดนตรีในภาษาไทย**.คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ.สำนักนายกรัฐมนตรี.
- จิตร ภูมิศักดิ์.2507. **ความเป็นมาของคำ สยาม, ไทยลาวและขอม และลักษณะทางสังคมของเชื้อชนชาติ**. มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- ชลธิรา สัตยารัตนา.2530. **ลัษะเมืองน่าน**.สำนักพิมพ์เมืองโบราณ.กรุงเทพฯ.
- ชาญชัย จิรวรรณกิจ. 2529. **การปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมไทยของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทย**.
- วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต(พัฒนาสังคม).มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.กรุงเทพฯ.
- สุริยา รัตนกุล และ ลักขณา ดาวรัตนหงษ์.2529. **พจนานุกรมภาษาละว้า-ไทย**. สถาบันวิจัยและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท.มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อุษณีย์ ธงชัย.2528. **อาณาจักรล้านนาไทย พ.ศ. 1839 – 2310**.เอกสารอัดสำเนา การสมนา “ล้านนาคดีศึกษา : ประวัติศาสตร์และโบราณคดี”.วิทยาลัยครูเชียงใหม่ 28 มกราคม 2528.
- Barnouw, Victor.1982. **An introduction to Anthropology**.Vol.1 Physical Anthropology and Archaeolog. Illinois. The Dorsey Press
- Diffloth, Gerard.1980. **“The Wa Languages”**.linguistics of Tibeto – Burman Area. Vol. 5,No.2, Spring.Canberra : The Australian National University.